

РОЗДІЛ III. РЕГІОНАЛЬНІ СТУДІЇ

УДК 324(560):321.7

Ірина Кіянка,

доктор політичних наук, професор

кафедри міжнародних відносин і дипломатичної служби,

Львівський національний університет імені Івана Франка,

kiyanka@i.ua,

ORCID ID: 0000-0002-3100-7796;

Ілля Туровський,

магістр кафедри політології,

Львівський національний університет імені Івана Франка,

illia.turovskyi@outlook.com,

ORCID ID: 0009-0005-0279-8786,

DOI 10.29038/2524-2679-2024-02-117-129

**МІСЦЕВІ ВИБОРИ В ТУРЕЧЧИНІ 2024:
КІНЕЦЬ ПРАВЛІННЯ ЕРДОГАНА ЧИ НОВІ МОЖЛИВОСТІ
ДЕМОКРАТИЧНОГО СВІТУ?**

Несподівана перемога опозиційної Республіканської народної партії на місцевих виборах у Туреччині 31 березня викликала інтригуючі питання щодо майбутнього президента Реджепа Таїпа Ердогана після більш ніж двох десятиліть його правління. Лише через 10 місяців після того, як Ердоган був призначений на новий термін, значна частина виборців проголосувала проти нього й Партії справедливості та розвитку, що стало його найбільшою поразкою в історії. Президент визнав велич цієї поразки, назвавши результати «не лише втратою виборців, а й втратою душі та крові». У цій статті проаналізовано фактори, які вплинули на такий результат, і стверджується, що це був радше протест турецьких виборців, ніж пряме схвалення політики опозиції. Люди проголосували проти зарозумілості та авторитарного стилю Ердогана, а також проти низької якості кандидатів від його партії, погіршення економіки, особливо для пенсіонерів, і системи правосуддя, що стрімко погіршується. Головна опозиційна партія також виграла від умілого керівництва менш ніж через рік після своєї поразки на президентських виборах. Хоча результат голосування 2024 р. свідчить

про прагнення до демократичного управління та підзвітності, на цій ранній стадії залишається незрозумілим, чи це є тимчасовим відхиленням від авторитарного стилю турецької політики. Розглянуто наслідки такої політичної зміни для міжнародного співтовариства.

Ключові слова: Партія справедливості та розвитку (АКР), Республіканська народна партія (СНР), місцеві вибори 2024, економічна криза, корупція судової системи, курдська політична активність, інфляція, турецька ліра, геополітична стратегія.

Iryna Kiyanka,

Ivan Franko National University of Lviv,
ORCID ID: 0000-0002-3100-7796;

Illia Turovskyi,

Ivan Franko National University of Lviv,
ORCID ID: 0009-0005-0279-8786

LOCAL ELECTIONS IN TURKEY 2024: END OF ERDOGAN'S RULE OR NEW OPPORTUNITIES FOR THE DEMOCRATIC WORLD?

The unexpected victory of the opposition Republican People's Party in Turkey's local elections on March 31 raised intriguing questions about the future of President R. T. Erdogan after more than two decades in power. Only 10 months after being appointed to a new term, a significant portion of voters voted against him and the Justice and Development Party, his biggest defeat in history. The president acknowledged the magnitude of this defeat, calling the results "not only a loss of voters, but also a loss of soul and blood." This article analyzes the factors that contributed to this outcome and argues that it was more a protest by Turkish voters than a direct endorsement of the opposition's policies. People voted against Erdogan's arrogance and authoritarian style, as well as against the low quality of his party's candidates, the deteriorating economy, especially for pensioners, and the rapidly deteriorating justice system. Four factors help frame this shift in political support for Erdogan: a deteriorating economy, especially for pensioners whose purchasing power has plummeted; a declining sense of justice due to reports detailing the corruption of the judiciary from the top; Erdogan's arrogance and authoritarian style and the poor quality of his candidates; and the CHP's new image as the center of the opposition. Understanding the factors that led to this unprecedented electoral defeat is crucial to predicting the future of Turkish politics.

The main opposition party has also benefited from skillful leadership less than a year after its defeat in the presidential election. While the outcome of the 2024

vote indicates a desire for democratic governance and accountability, it remains unclear at this early stage whether this is a temporary deviation from the authoritarian style of Turkish politics. The implications of this political change for the international community are discussed. The results of the local elections offered Turkey a new way forward. They demonstrate that the vision of uniting secularists, nationalists, conservatives, Turks, Kurds, Sunnis, and Alevis around a common vision for the country is not just an idealistic dream. The voters' initiative to bridge these divisions suggests that this vision will soon be possible to realize. This key moment underscores the need for parties, especially the CHP, to embrace inclusiveness and take bold initiatives to become a political home for all citizens. Looking to the future, officials, party leaders and elites should strive for greater unity among the country's diverse population.

Key words: Justice and Development Party (AKP), Republican People's Party (CHP), Local elections 2024, Economic crisis, Judicial corruption, Kurdish political activism, Inflation, Turkish lira, Geopolitical strategy.

1. ВСТУП

Постановка проблеми. Президент Туреччини Реджеп Таїп Ердоган не так давно зазначав те, що аналітики називають його найзначнішою політичною поразкою за понад два десятиліття. Його довгоправляча Партія справедливості та розвитку (АКР) зазнала гучної поразки на місцевих виборах, що відбулися в березні 2024 р. Опозиційна Республіканська народна партія (СНР) здобула приголомшливу перемогу по всій країні, зокрема в п'яти найбільших містах Туреччини, включаючи Стамбул, де Ердоган особисто проводив агітацію за свого обраного кандидата й звідки цей сильний чоловік почав своє політичне сходження три десятиліття тому (Yavuz, 2023).

2. РЕЗУЛЬТАТИ ДОСЛІДЖЕННЯ

АКР не лише втратила позиції, але й свою популярність. Результати місцевих виборів порушують важливі питання про майбутнє турецької демократії, роль опозиційних партій і стійкість турецького авторитарного режиму (Yilmaz, 2021).

Національні вибори в травні 2023 р. та місцеві вибори потрібно аналізувати як спільне явище. У той час, як Ердоган ледве зміг здобути перемогу у своїй президентській гонці, ерозія його електоральної підтримки стала очевидною. У 2023 р. йому пощастило, що виборці неохоче підтримали його через безлад в об'єднанні «Стіл шести», різноманітному

альянсі опозиційних партій на чолі з Кемалем Киличдароглу, який посів друге місце в президентських виборах. З огляду на тривалу ерозію суспільної довіри й провал на муніципальних виборах 2024 р. очікується, що решта чотири роки терміну повноважень Ердогана будуть важкими, оскільки його режим, імовірно, стане неефективним. Без серйозних економічних покращень усередині країни дострокові президентські вибори видаються все більш вірогідними.

Чотири фактори дають змогу обрмити цю зміну політичної підтримки Ердогана: погіршення економіки, особливо для пенсіонерів, чия купівельна спроможність різко знизилася; зниження почуття справедливості через звіти, що детально описують корумпованість судової системи згори; зарозумілість та авторитарний стиль Ердогана й низька якість його кандидатів; і новий імідж СНР як центру опозиції. Розуміння факторів, які призвели до цієї безпрецедентної поразки на виборах, має вирішальне значення для прогнозування майбутнього турецької політики. Чи було це лише реакцією на все більш авторитарні тенденції Ердогана й на економічні виклики, чи ми повинні розглядати це як ширше бажання змін серед електорату?

СНР – партія-засновник Турецької Республіки та рушійна сила модернізаційних реформ Мустафи Кемалю Ататюрка – історично зберігала близько 25 % голосів із моменту переходу країни до багатопартійної системи в 1945 р. (Arısan, 2022). Проте на муніципальних виборах 2024 р. вона стала основною опозиційною партією, а розчаровані турки та курди об'єдналися під її прапором на знак протесту проти давнього авторитарного режиму.

Однак це була не лише історія зростання підтримки опозиційної СНР проти правлячої АКР. Натомість результати свідчать про те, що місцеві вибори відобразили широке неприйняття наявного порядку та бажання змін. Це розчарування проявляється у високих показниках неучасті й збільшенні кількості недійсних або порожніх голосів. Вибір не голосувати або кинути незаповнений бюлетень є формою протесту, способом вираження невдоволення поточною системою та відсутністю підтримки статусу-кво.

Незважаючи на те, що Ердоган використовував державну владу, зокрема він направив 17 урядових міністрів для участі в місцевих виборах і погрожував відмовити у фінансуванні будь-яким муніципалітетам, які не керуються АКР, президент прийняв повідомлення, передане турецькими виборцями. Але Ердоган також висловив нотку оптимізму, коли визнав свою поразку: «31 березня для нас не кінець, а лише переломний момент» (Çiçek, 2024).

Протягом 10 місяців між переобранням Ердогана та його приниженням на місцевих виборах громадськість розчарувалася через його погане управління економікою, корумпованість судової системи, розкішний спосіб життя президента та його соратників, а також його акцент на мегабудівельних проєктах, замість розвитку виробництва й соціальних послуг. Із цієї причини цей результат зумовлений радше протестом, ніж популярністю СНР.

На президентських виборах 2023 р. використання Ердоганом державних ресурсів і неконтрольованих витрат для забезпечення голосів зіграло значну роль у його перемозі (Euronews, 2024). Це передбачало маніпулювання економічними умовами, розподіл ресурсів серед лояльних прихильників, розширення бюрократичного апарату та пропонування варіантів раннього виходу на пенсію. Однією з ключових тактик було використання монетарної політики для створення сприятливого економічного середовища. Знижуючи процентні ставки, уряд Ердогана мав на меті стимулювати зростання й створити відчуття добробуту серед населення. Це було особливо привабливо для власників малого бізнесу та фізичних осіб із кредитами, які скористалися зниженими відсотковими платежами.

Однак ці політично вмотивовані рішення сприяли розвитку інфляції. За два місяці після виборів у травні 2023 р. інфляція перевищила 50 %, а до кінця року вона перевищила 60 %. Отже, незважаючи на те, що напередодні переобрання Ердоган змусив штучно занизити відсоткові ставки на рівні 8,5 %, він змінив тактику відразу після своєї перемоги. Невдовзі він призначив команду з повноваженнями підвищувати ставки, намагаючись стабілізувати економіку. У відповідь центральний банк почав процес підвищення ставок, роблячи це дев'ять разів до початку місцевих виборів. До березня 2024 р. показник зріс до 50 %. Незважаючи на ці зусилля, інфляція залишалася вперто високою, наближаючись до 70 % у березні, хоча деякі економісти стверджують, що фактичний рівень є вищим.

Сплеск інфляції супроводжувався падінням ліри. Курс турецької валюти різко знизився після президентських виборів, упавши з 19,70 ліри за долар США у травні 2023 р. до 32,00 за долар через 10 місяців. Справді, минулого року турецька валюта виявилася найгіршою серед інших валют на ринках, що розвиваються (Akman, 2024). Центральний банк був змушений продати свої депозити в іноземних резервах, хоча він оголосив про плани нарощувати їх протягом 2024 р. Зрештою, населення втратило впевненість у здатності Ердогана впоратися з кризою, настрої, які сильно вплинули на поведінку виборців.

Раніше Ердоган міг розраховувати на підтримку громадян похилого віку. Напередодні переобрання він запровадив політику, яка давала змогу людям виходити на пенсію в молодшому віці, що розглядалося як спосіб купити лояльність таких людей (Reuters, 2022). Однак, незважаючи на цю привабливість для людей, які прагнуть користуватися пенсійними виплатами, погіршення економічного стану викликає серйозне занепокоєння в пенсіонерів. Серйозне знецінення ліри безпосередньо вплинуло на їхню купівельну спроможність і якість життя.

Економічні умови змусили людей утратити віру в Ердогана, усвідомивши, що його обіцянки процвітання були недовгими. За більш ніж 22 роки правління «сильної людини» багаті стали багатшими, а бідні – біднішими. Середній клас майже зник. Згідно з даними Турецького статистичного інституту, 20 % найбільших доходів у Туреччині отримували 50 % загального національного доходу. Найнижчі 20 % отримали лише 6 відсотків від загального доходу. Ситуація ще жахливіша в розподілі багатства: 5 % населення володіють 60 % загального багатства країни (Bianet, 2022).

Іншим фактором, який нейтралізував використання Ердоганом політики ідентичності для розділення електорату, є реакція проти розвалу системи правосуддя. За час правління АКР турецька судова система була політизована й корумпована. Ердоган маніпулював суддями та використовував суд, щоб криміналізувати опозицію й змусити замовкнути критичні для його поразки голоси. Дійсно, турецька розвідка повідомляє, що судова система корумпована згори донизу (Turkish Minute, 2023). Журналістів, які висвітлюють корупцію в судовій системі, регулярно заарештовують та ув'язнюють (Adal, 2023), зокрема Баріса Теркоглу, відомого опозиційного журналіста, який викрив документи про корупцію в судовій системі (Terkoglu, 2024).

Крім того, головний прокурор Стамбула Ісмаїл Учар поскаржився Раді суддів і прокурорів (HSK) на поширену корупцію в судовій системі країни. Лист отримав широкий розголос в опозиційних соцмережах. Ці звинувачення в корупції в поєднанні з відсутністю прозорості підігріли недовіру суспільства до уряду і його здатності ефективно вирішувати виклики країни (Ergün, 2023). Це, своєю чергою, змусило іноземних інвесторів триматися подалі від Туреччини. Наприклад, The New York Times повідомила, що «після майже двох десятиліть правління пана Ердогана стан судової системи в Туреччині перебуває в такій кризі, що життя мільйонів громадян пов'язані звивистими судовими процедурами, а громадська довіра впала так низько, як це ніколи не було» (Gall, 2019). Це було п'ять років тому – і, можливо, у громадськості урвався терпець.

Хоча ці вибори були явним докором політиці Ердогана, вони також стали ключовим переламним моментом для Республіканської народної партії, сигналізуючи про відродження й даючи надію майбутньому демократії та відновленню верховенства права. Частково муніципальний успіх був зумовлений колишнім лідером СНР Киличдароглу, навіть незважаючи на те, що він не зміг згуртувати більшість громадян після того, як програв у другому турі президентських виборів 2023 р. Стратегічні рішення Киличдароглу, такі як сприяння діалогу з раніше маргіналізованими виборцями та акцентування на справедливості й інклюзивності, мали вирішальне значення для успіху партії на місцевих виборах (Yavuz, Ozturk, 2023). Бачення Киличдароглу наголошувало на справедливості, мирі та рівності для всіх, представляючи контрапункт поляризаційній політиці розколу Ердогана. Цій коаліції на елітному рівні знадобився деякий час, щоб просочитися до звичайних людей. І спочатку вона зазнала невдачі, коли кинула виклик президенту прямо на виборчій кампанії у 2023 р. Але через 10 місяців вона повністю об'єдналася та показала набагато кращі результати.

Місцеві вибори також показали, що дискурс, заснований на національній чи іншій ідентичності, став менш привабливим в умовах погіршення економіки. Націоналістична політика, яка отримала 25 % голосів на попередніх виборах, залучила лише близько 10 % у місцевих змаганнях. Внутрішня криза також призвела до послаблення політичного впливу релігійних громад. Результати в Адіямані та стамбульському районі Фатіх є зразковими. У цих найбільш консервативних місцях перемогли кандидати від СНР.

Важливим елементом, що активно впливає на зміни в межах турецької політики залишаються курди. Після місцевих виборів 2014 р. Ердоган посилив у пересічних турків думку про те, що політична активність курдів становить загрозу існуванню держави. Регулярні напади на державних чиновників і цивільних осіб із боку Робітничої партії Курдистану, основної курдської терористичної організації, посилили ці побоювання. Після місцевих виборів 2019 р. Ердоган усунув усіх прокурдських мерів і призначив свою довірену особу, яка б мала ними керувати. Це було важливою причиною того, що більшість курдів проголосували за опозиційні партії й кандидатів, щоб припинити правління президента (Yıldız, 2024). Під час голосування у великих містах 2024 р. прокурдська Партія народної рівності та демократії (DEM) підтримала кандидатів від СНР. У провінціях, населених курдами, виборці переважною більшістю підтримали кандидатів від DEM. Утім, вибори понизили DEM до статусу

регіональної, а не загальнонаціональної партії. Стратегія інтеграції в турецьку політику, ініційована колишнім кандидатом у президенти Селлахаттіном Демірташем у 2015 р., виявилася невдалою. Кандидати від DEM повернулися до традиційних рівнів підтримки, між 6 і 7 %.

Одним із великих успіхів DEM стало обрання Абдулли Зейдана мером провінції Ван. Він набрав 55,48 % голосів, а кандидат від АКР Абдулахат Арвас посідає друге місце – 27,2 % (Rudaw, 2024). Однак виборча комісія оголосила Арваса переможцем. Це викликало погані спогади про крок Ердогана у 2019 р. щодо заміни мерів, пов'язаних із Народною демократичною партією – попередницею DEM. Замість того, щоб просто призначити своїх довірених осіб для управління містами, населеними курдами, Ердоган намагався використовувати суди, щоб позбавити курдів права обирати своїх муніципальних лідерів (AP, 2024).

Рішення призначити Арваса мером викликало обурення серед курдів і прихильників Зейдана. Опозиційні партії об'єдналися на підтримку кандидата від DEM, сигналізуючи про відхід від політики Ердогана. Тисячі людей вийшли на вулиці на знак протесту, незважаючи на можливість жорсткого розгону поліції. Незабаром після цього Вища виборча рада скасувала рішення виборчої комісії та офіційно оголосила Зейдана мером міста, відновивши віру в демократичний процес. Рішуча реакція у Вані підкреслила рішучість курдів протистояти будь-яким спробам уряду Ердогана витіснити обраних мерів їхньої етнічної групи.

Незважаючи на поразку його партії на місцевих виборах, Ердоган залишається контролюючою особою на національному рівні, його режим супервиконавчої влади незмінний, а його парламентська коаліція зберігається.

Перед завершенням підрахунку голосів Ердоган і його помічники, не гаючи часу, трічі нагадали про його владні повноваження. По-перше, щоб проілюструвати своє світове становище, Ердоган у неділю розмовляв із президентами Ірану, Казахстану й Узбекистану, а також із прем'єр-міністром Нідерландів, який є кандидатом на посаду наступного генерального секретаря НАТО. По-друге, міністерство оборони Туреччини оголосило про повітряне бомбардування Іраку 1 квітня, сигналізуючи про те, що боротьба проти курдських бойовиків на півночі Сирії та Іраку продовжиться. Нарешті, Ердоган і його помічники швидко перетворили «невтішні результати» виборів на розповідь про яскраву демократію в країні.

Протягом наступних кількох років Європейський Союз і НАТО, імовірно, зіткнуться з тим самим Ердоганом: гостро усвідомлюючи

геополітичну цінність своєї країни, налаштований залишатися на однаковій відстані від НАТО й Росії, упевнений у своєму проголошеному прагненні бути посередником у досягненні миру скрізь, де це можливо, і часто готовий відмовитися від певного варіанта зовнішньої політики, якщо знайде більш привабливу альтернативу.

Тепер Ердоган може усвідомити, наскільки непопулярними стали його поляризаційні рішення та бурхлива економічна політика, хоча це може все ж змінитися в найближчі місяці.

Залишається невизначеним те, чи зміниться політика Туреччини щодо двох критично важливих питань. По-перше, це наявність ракетних систем С-400 російського виробництва на арсеналі Туреччини – тривожний вибір для країни НАТО. По-друге, це жахливий стан верховенства права в Туреччині, уключаючи ставлення до інакодумців і вільнодумців як до терористів на основі фальшивих аргументів. Для західних урядів і, що важливо, для західних ділових кіл країна залишається в іншій лізі. Зміни в цих сферах значно покращать імідж Туреччини на світовій арені.

Сьогодні достатньо поглянути на стан фундаментальних свобод у Туреччині або на обмеження, накладені турецьким урядом на громадянське суспільство та судову систему, щоб помітити, що архітектура верховенства права в Туреччині ближча до підручника Кремля, ніж до архітектури верховенства права в будь-якому уряді ЄС або країни НАТО.

У міжнародному масштабі широка перемога АКР у Стамбулі, Анкарі й інших великих містах, що відбулася після переважної перемоги президента путіна на президентських виборах у росії, неминуче була б публічно підтримана російським президентом (Leven, 2024). У москві це сприйняли б як ознаку їхньої політичної приналежності, а також використали б в Анкарі для виправдання тісних відносин із росією в очах турецької громадськості. Для західних партнерів Туреччини ця спорідненість викликає занепокоєння.

Проте вирішальним фактором, що визначає подальшу траєкторію Туреччини й долю її відносин із західними партнерами, залишається війна в Україні.

У середньостроковій перспективі перебіг конфлікту може ускладнити збалансовану політику Анкари між НАТО та росією, особливо коли йдеться про сприйняття загрози, закупівлю нової військової техніки зі Сполучених Штатів і питання вторинних санкцій (Siccardi, 2024).

У майбутньому російські загрози проти Заходу неодмінно зростуть, оскільки останній надає більшу військову підтримку Україні. Придбання Туреччиною нового військового спорядження в країнах НАТО підніме

занепокоєння в Москві, як і продовження Анкарою розвитку самоокупної оборонної промисловості, яка потребуватиме постійної підтримки деяких західних компаній. Крім того, присутність систем С-400 російського виробництва в Туреччині – постійна гаряча точка спорів між Туреччиною та США. Саме тому ці відносини ставатимуть дедалі складнішими в контексті загострення напруженості між Москвою й силами НАТО. Майбутнє цієї програми неминуче стане суперечливим питанням між Анкарою, Кремлем і Білим домом.

Потенційна російська операція, спрямована на підриг політики Заходу на театрах за межами України, ще більше ускладнить цю ситуацію. Це може включати дії проти повітряних засобів НАТО в міжнародному повітряному просторі над Чорним морем, нову інтервенцію на користь Азербайджану проти Вірменії (de Waal, 2024) або на користь придністровських сепаратистів проти Молдови, або збільшення підтримки росією сирійського режиму.

У всіх цих випадках за позицією Анкари уважно спостерігатимуть у штабквартирах НАТО та ЄС, оскільки це може поглибити розбіжності Туреччини із західними партнерами чи, навпаки, поставити Анкару в непросту ситуацію з росією.

Ступінь, до якого президент Ердоган зможе використовувати свою особисту владу вдома, буде вирішальним фактором, що визначатиме міжнародну поведінку Туреччини. Із цієї причини політики в Європі й по той бік Атлантики повинні звертати більш прицільну увагу на місцеві вибори в Туреччині.

За два десятиліття правління Реджепа Тайїпа Ердогана інституції було нейтралізовано, систему стримувань і противаг усунено, поділ влади існує лише на словах, незалежність судової влади є нічим іншим, як мрією, концепція верховенства права є справою минулого, і навіть парламент перетворився на структуру з назвою, але без реального впливу. Ердоган фактично перетворив Туреччину на партійну державу, зміцнивши контроль над судовою, виконавчою й законодавчою владами. Така централізація влади призвела до ісламізації системи безпеки Туреччини, уключаючи військові, поліцейські та розвідувальні служби. Масштаби інституційного колапсу є глибокими – і Туреччині, імовірно, знадобляться десятиліття, щоб відновити свій внутрішній порядок. Серйозне занепокоєння викликає тривала ісламізація інших установ, коли релігійні фракції змагаються за розширення свого впливу. Бачення світської й прозахідної Туреччини, першопрохідцем якого був Мустафа Кемаль, лежить у руїнах, залишаючи невизначеність щодо майбутнього

турецької нації. Проте ці вибори дають проблиск надії на те, що СНР, партія-засновник сучасної Туреччини, може очолити процес відновлення республіки.

Незважаючи на заяву Ердогана про неможливість проведення президентських виборів до 2028 р., успіхи й тиск опозиції на тлі погіршення економічної ситуації можуть змусити провести дострокові президентські вибори. Хоча в турецького президента все ще є час, щоб зреагувати на проблеми виборців, проте усе ж, малоімовірно, що він зможе захопити їхню увагу. Протягом двох десятиліть правління Туреччиною він оточував себе радниками, яким бракує навичок критичного мислення. Хоча він може намагатися маніпулювати опозицією, просуваючи дебати щодо нової конституції для відновлення парламентської системи, його шанси на успіх залишаються незначними.

3. ВИСНОВКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ПОДАЛЬШИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

Незважаючи на успіхи СНР і підвищення статусу двох головних суперників клептократичного режиму, Екрема Імаоглу й Мансура Яваша, сам Ердоган не виховав наступника. Ми бачили це, коли відсторонили низку амбітних партійних чиновників, таких як Абдулла Гюль, Ахмет Давутоглу, Алі Бабаджан і Бюлент Аринч. Ефективне перетворення Ердоганом правлячої АКР на механізм збагачення своєї сім'ї не залишає місця для появи протезе, а його жорстка хватка влади фактично зробила його одноосібним власником. Оскільки Ердоган старіє, його оточує більше ворогів, ніж друзів. Його головною турботою, здається, є забезпечення власного добробуту. Це призвело до припущень, що він успадкує або на свого сина Білала Ердогана, або на зятя Сельчука Байрактара право власності на АКР і статус лідера Туреччини.

Результати місцевих виборів запропонували Туреччині новий шлях уперед. Вони демонструють, що бачення об'єднання секуляристів, націоналістів, консерваторів, турків, курдів, сунітів і левітів навколо спільного бачення країни – це не просто ідеалістична мрія. Ініціатива виборців щодо подолання цих розбіжностей свідчить про те, що незабаром це бачення стане можливо втілити в реальність. Цей ключовий момент підкреслює потребу для партій, особливо СНР, прийняти інклюзивність і вжити сміливих ініціатив, щоб стати політичним осередком для всіх громадян. Дивлячись у майбутнє, чиновники, партійні лідери та еліти повинні прагнути до більшої єдності серед різноманітного населення країни.

REFERENCES

1. Adal, H. (2023). Yargıda rüşvet iddiasını yazan gazeteciye hapis cezası. *Bianet*. URL: <https://bianet.org/haber/yargida-rusvet-iddiasini-yazan-gazeteciye-hapis-cezasi-288496>.
2. Akman, B. (2024). Turkey Inflation Likely Neared 70 % in March Ahead of Elections. *Bloomberg*. URL: <https://www.bloomberg.com/news/articles/2024-04-03/turkey-inflation-likely-neared-70-in-march-ahead-of-elections>
3. Arısan, M. (2022). Populism, victimhood and Turkish foreign policy under AKP rule. *Turkish Studies*, 23, no. 5. URL: <https://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/14683849.2022.2106131>
4. Çiçek, S. (2024). 31 Mart 2024 ve 2019 seçimlerinin 81 ilde karşılaştırmalı tablolarla analizi, t. 24. URL: <https://t24.com.tr/yazarlar/sertug-cicek/31-mart-2024-ve-2019-secimlerinin-81-ilde-karsilastirmali-tablolarla-analizi,44202>
5. de Waal, T. (2024). In the Caucasus, Another Year of War or Peace. *Carnegie Europe*. URL: <https://carnegieendowment.org/europe/strategic-europe/2024/02/in-the-caucasus-another-year-of-war-or-peace?lang=en¢er=europe>
6. Ergün, O. (2023). Yargıda rüşvet ağını deşifre eden avukata yakalama kararı. *Özgür Haber Gazetesi*. URL: <https://ozgurhabergazetesi.com/genel/yargida-rusvet-agini-desifre-eden-avukata-yakalama-karari>.
7. Gall, C. (2019). Erdogan's Purges Leave Turkey's Justice System Reeling. *The New York Times*. URL: <https://www.nytimes.com/2019/06/21/world/asia/erdogan-turkey-courts-judiciary-justice.html>
8. Hakan Yavuz, M. (2023). Kemal Kılıçdaroğlu: The New Republican People's Party in Turkey. New York: Palgrave Macmillan. URL: https://www.researchgate.net/publication/372213521_Kemal_Kilicdaroglu_and_the_New_Republican_People's_Party_in_Turkey
9. Hakan Yavuz, M. (2023). A Torn Country: Erdoğan's Turkey and the Elections of 2023. *Middle East Policy*, 30, no. 3. URL: https://www.academia.edu/106560672/A_Torn_Country_Erdo%C4%9Fans_Turkey_And_the_Elections_of_2023
10. Leven, D. (2024). Putin 'wins' rigged Russian election with 87 percent of the vote. *Politico*. URL: <https://www.politico.eu/article/putin-wins-rigged-russian-election-with-88-of-the-vote-exit-poll/>
11. Oxfam report: Türkiye has third most unequal distribution of wealth among 161 countries (2022). *Bianet English*. URL: <https://bianet.org/haber/oxfam-report-turkiye-has-third-most-unequal-distribution-of-wealth-among-161-countries-268362> .
12. Siccardi, F. (2024). Turkey and the Ukraine war: Whose side is Ankara on? *Euractiv*. URL: <https://www.euractiv.com/section/global-europe/opinion/turkey-and-the-ukraine-war-whose-side-is-ankara-on/>
13. Terkoglu, B. (2024). Yargidaki Rusvet Batakliginin Belgeleri. *Cumhuriyet*. URL: <https://www.cumhuriyet.com.tr/yazarlar/baris-terkoglu/yargidaki-rusvet-batakliginin-belgeleri-2184218>.
14. Turkey denies newly elected pro-Kurdish mayor the right to hold office in country's east (2024). *AP News*. URL: <https://apnews.com/article/turkey-prokurdish-mayor-denied-office-9daf8f28e7205f1c4e2ce1fb32e77562>
15. Turkey's Erdogan drops retirement age requirement for millions (2022). *Reuters*. URL: <https://www.reuters.com/world/middle-east/turkey-eliminates-age-requirement-retirement-2022-12-28> .

16. Turkey's opposition make huge gains in local elections (2024). *Euronews*. URL:<https://www.euronews.com/2024/04/01/turkeys-opposition-make-huge-gains-in-local-elections>.

17. Turkish intelligence informed Erdoğan about corruption in the judiciary: report (2023). *Turkish Minute*. URL:<https://www.turkishminute.com/2023/10/31/turkish-intelligence-informed-erdogan-about-corruption-in-the-judiciary-report>.

18. Van kararına ilişkin AK Parti Adayı Abdulahat Arvas'tan ilk açıklama! (2024). *Rudaw*. URL:<https://www.rudaw.net/turkish/middleeast/turkey/0404202415>

19. Yıldız, I. (2024). Kayyım uygulamalarıyla AKP en çok Kürt seçmeni kaybetti. *Biamag*. URL: <https://bianet.org/haber/kayyimuygulamalarıyla-akp-en-cok-kurt-secmeni-kaybetti-293945>.

20. Yılmaz, I. (2021). Authoritarian resilience through securitization: an Islamist populist party's co-optation of a secularist far-right party. *Democratization*, 28, no. 6. URL:<https://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/13510347.2021.1891412>

Матеріал надійшов до редакції 27.05.2024 р.

УДК 327:913(477)(091)

Галина Копачинська,

кандидат географічних наук, доцент кафедри міжнародних відносин і регіональних студій,

Волинський національний університет імені Лесі Українки,

kopachinska.galina@vnu.edu.ua,

ORCID ID: 0000-0002-9395-8730,

DOI 10.29038/2524-2679-2024-02-129-159

ІСТОРИЧНИЙ КОНТЕКСТ ФОРМУВАННЯ ГЕОПОЛІТИЧНИХ ІНТЕРЕСІВ УКРАЇНИ

У статті проаналізовано історичний контекст формування геополітичних інтересів України. Вивчено специфіку формування геополітичної думки держави, а також її трансформацію в геополітичний інтерес після отримання незалежності України. Основне завдання статті – дослідити та виокремити історичні етапи формування геополітичної думки України, беручи до уваги історію українського державотворення й праці ключових науковців, які безпосередньо вплинули на еволюцію її геополітичної